

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 27/05

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 2. júna 2005 v senáte prerokoval sťažnosť JUDr. J. M. a A. M., obaja bytom Ž. H., zastúpených advokátkou JUDr. L. P., K., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 10/97 a takto

rozhodol:

1. Základné právo JUDr. J. M. a A. M. na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 10/97 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Bratislava I **p r i k a z u j e ,** aby v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 10/97 konal bez zbytočných prieťahov.

3. JUDr. J. M. **p r i z n á v a** primerané finančné zadost'učinenie 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Bratislava I **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. A. M. priznáva primerané finančné zadosťučinenie 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Bratislava I povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

5. Okresný súd Bratislava I je povinný JUDr. J. M. a A. M. uhradiť trovy právneho zastúpenia 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na účet ich právnej zástupkyne JUDr. L. P., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

JUDr. J. M. a A. M., obaja bytom Ž. H. (ďalej len „sťažovatelia“), v sťažnosti doručenej Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 25. januára 2005 namietali, že postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 10/97 bolo porušené ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“). Ústavný súd uznesením z 2. februára 2005 prijal sťažnosť na ďalšie konanie.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti chronologicky opísali priebeh konania a okrem iného uviedli: *„Z popisu predmetného konania jednoznačne vyplýva, že porušovateľ Okresný súd Bratislava I. v danom spore riadne nekoná od samotného odstúpenia spisu Okresným súdom Bratislava II. dňa 24. 11. 1997 (!). Navrhovatelia v celom tomto konaní vždy promptne reagovali na akúkoľvek výzvu súdu a v plnej miere spolupracovali s konajúcim súdom. Možno povedať, že najmä ich aktivita v tomto procesnom konaní smerovala k úspešnému ukončeniu sporu. Príslušný súd konal liknavo s veľkými časovými odstupmi, čo sa samozrejme odráža na terajšom stave kauzy, a to že od podania návrhu dňa 10. 7. 1997 k dnešnému dňu, t. j. po uplynutí 7 a pol roka, súd ešte nerozhodol konečným rozsudkom.*

Od posledného pojednávania nedostali navrhovatelia zo súdu žiadne ďalšie predvolanie vo veci za účelom rozhodnutia a nie je im vôbec zrejmé, prečo sa vo veci vôbec nekoná ??!! (...) Vzhľadom na to sťažovatelia predkladajú, že nečinnosťou príslušného Okresného súdu Bratislava I. v konaní 10 C 10/97 od 24. 11. 1997 boli porušené ich základné práva a slobody zaručené Ústavou SR v čl. 48 ods. 2 a to právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Navrhovatelia týmto zároveň žiadajú Ústavný súd SR, aby im priznal ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch primerané finančné zadosťučinenie vo výške 2.970.000,- Sk. Túto svoju žiadosť odôvodňujú tým, že nečinnosť porušovateľa v konaní o stanovenie povinnosti plniť zmluvu o budúcej zmluve trvajúca vyše 7 rokov (!!) neúmerne a v rozpore so základnou zásadou na spravodlivý a rýchly súdny proces predlžuje stav právnej neistoty dotknutých osôb (sťažovateľov) do tej miery, že ich právo na súdnu ochranu sa stáva absolútne iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate.

Zároveň je nepochybné, že porušovateľ naťahovaním tohto súdneho sporu len prispel a stále prispieva k tomu, že aj v prípade vydania konečného rozsudku v prospech sťažovateľov, sa títo nebudú môcť s ohľadom na odstup času domôcť svojho práva, a to nastúpiť do všetkých práv kupujúceho podľa zmluvy o budúcej zmluve. To znamená, že do svojho vlastníctva nezískajú predmet tejto zmluvy – družstevný byt na (...), aj keď zaň ich právny predchodca riadne zaplatil celú kúpnu cenu 1.350.000,- Sk ešte v roku 1993. Predmetnú požadovanú výšku a teda rozsah primeraného zadosťučinenia navrhovatelia odvodzujú z dohodnutej ceny predmetného bytu 1.350.000,- Sk násobenej dohodnutou výškou úroku 10 % ročne, čo celkovo za 12 rokov od roku 1993 predstavuje sumu cca 2.970.000,- Sk.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti požadovali, aby ústavný súd okrem vyslovenia porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov, priznal im primerané finančné zadosťučinenie a úhradu trov konania.

Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol popis úkonov súdu a účastníkov konania, tak ako vyplýva z časti II tohto nálezu. V závere svojho vyjadrenia dospel k záveru, že vo

veci sa koná bez zbytočných prietáhov, ak sa vezme do úvahy „*množstvo vybavovaných vecí v oddelení 10 C*“. Okresný súd navrhol, aby ústavný súd, ak aj dôjde k záveru o porušení základného práva sťažovateľov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, nepriznal finančné zadosťučinenie, lebo v konaní došlo k prietahom aj zo strany účastníkov (neprítomnosť odporcov, opakované upresňovania petitu a neposkytnutie súčinnosti príslušným bytovým družstvom).

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) rozhodol bez nariadenia verejného ústneho pojednávania.

II.

Ústavný súd zistil z obsahu sťažnosti a jej príloh, z vyjadrenia účastníkov konania a obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 10 C 10/97 tieto skutočnosti:

Sťažovatelia sú účastníkmi konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 10 C 10/97, ktoré začalo podaním žaloby o nahradenie prejavu vôle žalovaných 11. júla 1997 na Okresnom súde Bratislava II. Okresný súd Bratislava II postúpil 27. novembra 1997 vec Okresnému súde Bratislava I ako miestne príslušnému súdu.

Dňa 1. decembra 1998 boli sťažovatelia vyzvaní na zaplatenie súdneho poplatku a predloženie listinných dokladov. Sťažovatelia 10. decembra 1998 zaplatili súdny poplatok a predložili požadované doklady.

Dňa 10. februára 1999 okresný súd zisťoval trvalý pobyt žalovaných.

Pojednávanie 3. júna 1999 bolo z dôvodu písomnej žiadosti žalovaných odročené.

Súd nariadil pojednávanie na 1. júl 1999 (pojednávania sa nezúčastnil právny zástupca žalovaných), pojednávania 2. septembra 1999 a 30. septembra 1999 boli odročené za účelom predvolania svedkov. Pojednávanie 21. októbra 1999 bolo pre neprítomnosť svedkov odročené na 18. november 1999. Toto pojednávanie bolo pre neprítomnosť

zákonného sudcu odročené na 9. december 1999. Pojednávanie 9. decembra 1999 bolo pre neprítomnosť svedkov odročené na 27. január 2000.

Okresný súd uznesením z 30. decembra 1999 zamietol návrh sťažovateľov na nariadenie predbežného opatrenia.

Pojednávanie nariadené na 27. január 2000 bolo odročené na neurčito z dôvodu, že vec bola pridelená inému zákonnému sudcovi, ktorý sa pre krátkosť času nestihol oboznámiť s obsahom spisu.

Okresný súd predložil 31. mája 2000 spis Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) za účelom rozhodnutia o odvolaní sťažovateľov z 25. februára 2000 proti zamietnutiu návrhu na predbežné opatrenie. Spis bol 15. augusta 2000 krajským súdom vrátený späť bez meritórneho rozhodnutia s pokynom na ďalší postup vo veci. Okresný súd v zmysle pokynu krajského súdu 11. septembra 2000 žiadal Okresný súd Bratislava II o predloženie iného spisu a jeho predloženie urgoval 26. októbra 2000.

Dňa 13. februára 2001 okresný súd opätovne predložil spis krajskému súdu za účelom rozhodnutia o podanom odvolaní. Napadnuté uznesenie bolo krajským súdom 30. marca 2001 zrušené a vec bola vrátená na ďalšie konanie. Zrušujúce uznesenie krajského súdu bolo doručené účastníkom konania 28. mája 2001.

Pojednávanie 11. júla 2001 bolo odročené z dôvodu dlhodobej práceneschopnosti zákonného sudcu. Pojednávanie 19. septembra 2001 bolo z dôvodu ospravedlnenej neúčasti svedkov a právneho zástupcu žalovaných odročené na neurčito.

Dňa 27. septembra 2001 okresný súd vyzval Národnú banku Slovenska na podanie správy, ktorá bola doručená 2. novembra 2001.

Dňa 22. augusta 2002 okresný súd vyzval sťažovateľov na úpravu žalobného návrhu a oznámenie adresy svedka. Na výzvu sťažovateľa odpovedali 4. septembra 2002.

Pojednávanie 27. septembra 2002 bolo odročené na základe žiadosti sťažovateľov za účelom úpravy žalobného návrhu.

Okresný súd 24. novembra 2002 žiadal predloženie listinných dokladov od príslušného bytového družstva, resp. katastrálneho úradu. Katastrálny úrad odpovedal 10. februára 2003. Okresný súd 27. mája 2003 a 15. januára 2004 urgoval predloženie listinných dokladov bytovým družstvom, 15. januára 2004 zároveň vyzval katastrálny úrad na predloženie listu vlastníctva. Katastrálny úrad vyžiadané listiny predložil 4. mája 2004.

Okresný súd 22. júna 2004 pod hrozbou poriadkovej pokuty opätovne urgoval predloženie listinných dokladov bytovým družstvom.

Okresný súd 3. decembra 2004 vyzval sťažovateľov na oznámenie, či trvajú na podanom návrhu na začatie konania. Sťažovatelia 21. marca 2005 oznámili, že na zmenenom návrhu trvajú.

Okresný súd uznesením z 31. marca 2005 pripustil zmenu návrhu na začatie konania a nariadil pojednávanie na 6. jún 2005.

III.

Podľa čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na všeobecnom súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Otázku existencie zbytočných prietáhov v konaní a porušení základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd podľa svojej konštantnej judikatúry (napr. II. ÚS 813/00, IV. ÚS 74/02) skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu podľa a) právnej a faktickej zložitosti veci, pričom zohľadňuje aj povahu veci a o čo ide sťažovateľovi pri uplatňovaní základného práva na súdnu ochranu, b) správania účastníka konania a c) postupu súdu.

a) Sťažovatelia podali žalobu, ktorou sa pôvodne domáhali vydania rozsudku nahrádzajúceho vyhlásenie vôle – uzavretie zmluvy o prevode vlastníctva bytu podľa ustanovení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov

a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov. Sťažovatelia podaním z 21. marca 2005 navrhli zmenu návrhu na začatie konania, ktorú okresný súd uznesením 31. marca 2005 pripustil. Predmetom konania podľa zmeneného návrhu sťažovateľov je nárok na zaplatenie peňažnej sumy z dôvodu bezdôvodného obohatenia, ktorý má rovnaký skutkový základ ako pôvodný návrh.

Ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia sa domáhali pôvodne súdnej ochrany v sporovom konaní o žalobe o nahradenie prejavu vôle žalovaných, ktoré nie je právne zložitá a tvorí štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Na právnu alebo faktickú zložitost' veci nepoukázala ani predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti sťažovateľov. Podľa súdom pripustenej zmeny návrhu na začatie konania boli doterajšie výsledky také, že takúto zmenu umožnili. Z toho vyplýva, že táto zmena nemala podstatnejší vplyv na skutkovú zložitost' veci. V zmene návrhu sa požaduje zaplatenie peňazí, čo právne nie je zložitý prípad, pretože sa odvíja od toho, že pôvodný návrh bol právne odôvodnený tým, že sťažovatelia poskytli určitú sumu peňazí ako kúpnu cenu za byt, ktorú teraz požadujú vrátiť z dôvodu bezdôvodného obohatenia.

b) Ústavný súd konštatuje, že posudzovaná dĺžka konania pred okresným súdom do istej miery súvisí aj s úkonmi sťažovateľov, ktoré spomalili postup okresného súdu, avšak nie v takej miere, ktorá by bola v súvislosti s celkovou dĺžkou konania.

Najprv treba uviesť, že sťažovatelia zaplatili súdny poplatok viac ako rok po podaní žaloby a aj to na výzvu okresného súdu, hoci poplatok v spore je splatný podaním návrhu a jeho nezaplatenie je sankcionované zastavením konania (§ 5 a § 10 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a o poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov - ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“).

Sťažovatelia dvakrát upresňovali návrh na rozhodnutie vo veci samej (4. septembra 2002, resp. 21. marca 2005). Treba však uviesť, že takýto postup sťažovateľov je v súlade s Občianskym súdnym poriadkom a samotné upresňovanie petitu sa malo okresným súdom vyriešiť už po podaní návrhu postupom podľa § 43 Občianskeho súdneho poriadku.

Ani využitie ďalších procesných oprávnení zo strany sťažovateľov priznaných účastníkom Občianskym súdnym poriadkom (odvolanie proti uzneseniu o zamietnutí návrhu na nariadenie predbežného opatrenia) neprispelo rozhodujúcou mierou k trvaniu konania pred okresným súdom.

c) Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či došlo v uvedenom konaní k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu v konaní.

Ústavný súd zdôrazňuje, že súdne konanie, ktoré je vedené na okresom súde od 24. novembra 1997, je stále vedené na súde prvého stupňa bez toho, aby bolo do dňa vydania tohto nálezu rozhodnuté vo veci samej.

Okresný súd urobil po 27. novembri 1997 (dátum postúpenia veci Okresným súdom Bratislava II) prvý úkon vo veci až 1. decembra 1998, keď vyzval sťažovateľov na zaplatenie súdneho poplatku. Okresný súd bol nečinný bez akéhokoľvek zákonného dôvodu viac než 12 mesiacov, aj keď výzva na zaplatenie súdneho poplatku je jednoduchý procesný úkon, ktorého urobenie nemôže trvať takú dlhú dobu.

Ústavný súd ďalej zistil, ako to vyplýva z prehľadu úkonov okresného súdu, niektoré podstatné obdobia nečinnosti, resp. nesústredeného postupu okresného súdu, ktoré sa prejavovali v nedostatočnej príprave pojednávania a v nevynucovaní prítomnosti žalovaných na pojednávania, resp. súčinnosti príslušného bytového družstva, ktoré takmer dva roky nepredložilo okresnému súdu požadované písomné dôkazy. Z toho vyplynulo, že do rozhodovania ústavného súdu nebolo od podania žaloby v roku 1997 vynesené žiadne rozhodnutie vo veci samej. Ďalšie pojednávanie bolo nariadené na 6. jún 2005.

V spojitosti s rozhodovaním o odvolaní proti zamietavému uzneseniu o návrhu na predbežné opatrenie ústavný súd zastáva názor, že v konaní o veci samej mohol okresný súd postupovať bez ohľadu na toto odvolanie. Odvolanie proti takému uzneseniu sa mohlo predložiť odvolaciemu súdu s pripojením tých častí spisu, ktoré boli nevyhnutné na odvolacie konanie, a vo veci samej mohol okresný súd konať.

Ústavným súdom zistené dlhšie obdobia zapríčinené nečinnosťou a nesústredenou činnosťou okresného súdu bez toho, aby jeho postupu bránila zákonná prekážka, a ktoré mali výrazný vplyv na doterajšiu dĺžku konania, treba považovať za zbytočné prietahy podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení z 29. apríla 2005 uviedla, že „že k zavinenému prietahu zo strany konajúcich sudcov nedošlo a na konanie súdu v predmetnej veci mali vplyv skutočnosti na strane účastníkov (opakované odročenie pojednávania z dôvodu neprítomnosti odporcov, svedkov; odročenie pojednávania na neurčito, ktoré navrhol navrhovateľ; opakované špecifikovanie petitu návrhu) ako aj neposkytnutie súčinnosti súdu pri vyžiadaní dokladov z Bytového družstva DOPZ, Bratislava“.

Ústavný súd so zreteľom na podiel okresného súdu na zbytočných prietahoch nemohol akceptovať uvedené stanovisko v celom rozsahu najmä preto, že z obsahu spisu vyplynula nesústredená príprava pojednávaní a nedostatok využívania opatrení súdu voči nedisciplinovaným účastníkom konania alebo tretím osobám, ktoré mali povinnosť súčinnosti pri dokazovaní. Preto pri zohľadnení istého podielu sťažovateľov na vzniku zbytočných prietahov je zrejmé, že okresný súd sa svojím postupom zásadne pričínil o to, že jeho nečinnosť a nesústredená činnosť viedla k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie ich veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

IV.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci sp. zn. 10 C 10/97 konal bez zbytočných prietahov.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti žiadali o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 2 970 000 Sk pre oboch spoločne, pričom jeho výšku odôvodnili rozsahom im spôsobenej majetkovej škody. Zároveň poukázali na to, že uvedenú sumu *«žiadajú priznať ako finančné odškodnenie za to, že v ich vysokom veku a pri ich zdravotnom stave musia svoje práva vymáhať až podaním na Ústavnom súde, pričom právo na hladký priebeh súdneho konania bez zbytočných priet'ahov majú zaručený Ústavou SR a práve toto právo porušovateľ svojou nečinnosťou absolútne znegoval (...) a najmä z toho dôvodu, aby si porušovateľ uvedomil svoje protiústavné konanie, z tohto sa poučil a do budúcnosti sa takéhoto postupu resp. „nepostupu“ vystríhal»*.

Pri určení výšky primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je len zmiernenie ujmy, ktorá bola sťažovateľom spôsobená zbytočnými priet'ahmi.

Ústavný súd vychádzajúc zo svojej stabilizovanej judikatúry dospel k záveru, že stav konania veci je taký, že sťažovatelia oprávnene trpia pocitom právnej neistoty. Nečinnosť, nekoncentrovanú činnosť súdu vrátane súčasného stavu konania podľa názoru ústavného súdu nemožno ospravedlniť z dôvodov, ktorými sa bráni okresný súd.

Vzhľadom na celkovú dĺžku konania, dobu trvania zbytočných priet'ahov, zohľadňujúc konkrétne okolnosti prípadu vrátane toho, že sťažovatelia istou mierou prispeli k vzniku zbytočných priet'ahov, ústavný súd priznal každému sťažovateľovi primerané finančné zadost'učinenie vo výške 30 000 Sk.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Právna zástupkyňa sťažovateľov uplatnila podaním zo 4. apríla 2005 nárok na úhradu trov konania vo výške 7 953 Sk za tri

úkony právnej služby vrátane režijného paušálu. Ústavný súd priznal úhradu trov konania len za dva úkony právnej služby 5 302 Sk, tak ako ich právna zástupkyňa pôvodne uplatnila v sťažnosti. Ústavný súd nepriznal sťažovateľom úhradu trov konania za úkon právnej služby zo 4. apríla 2005, pretože vzhľadom na jeho obsah ho nepovažoval za účelne vynaložené trovy.